

JURGIO PLATERIO KNYGOS VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKOJE

Sondra Rankelienė | Vilniaus universiteto biblioteka
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: sondra.rankeliene@mb.vu.lt

Straipsnyje nagrinėjamos Vilniaus universiteto bibliotekoje saugomos dvidešimt penkios naujai išaiškintos lietuvių kalbos ir raštijos tyrinėtojo, bibliografo Jurgio Platerio (1810–1836) asmeninei bibliotekai priklausiusios knygos, pateikiami išsamūs jų bibliografiniai aprašai su iššifruotomis šiose knygose esančiomis proveniencijomis. Remiantis naujais duomenimis, atskleidžiamas papildytas Domo Kauno monografijoje „Bibliotheca Georgii comitis de Plater: Jurgio Platerio biblioteka – Lietuvos knygos kultūros ir mokslo paminklas“ (Vilnius, 2012) pateiktas J. Platerio asmeninės bibliotekos vaizdas teminiu, chronologiniu bei kalbiniu aspektais.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: *Jurgis Plateris, proveniencijos, asmeninė biblioteka, nuosavybės ženklai, senosios knygos, marginalijos, Vilniaus universiteto biblioteka.*

ĮVADAS

Lietuvoje išaugęs susidomėjimas istorinių asmeninių bibliotekų tyrimais bei jų rekonstrukcijomis skatina atkreipti dėmesį į didžiosiose Lietuvos bibliotekose saugomo spausdintinio kultūros paveldo objektų buvusią priklausomybę įvairioms asmeninėms ar institucijų bibliotekoms. Šiandien viena geriausiai ištirtų tokių asmeninių bibliotekų yra lietuvių kalbos ir raštijos tyrinėtojo, bibliografo Jurgio Platerio (1810–1836) biblioteka. Ją išsamiai išnagrinėjo prof. Domas Kaunas savo monografijoje *Bibliotheca Georgii comitis de Plater: Jurgio Platerio biblioteka – Lietuvos knygos kultūros ir mokslo paminklas*¹. Iš viso D. Kaunui pavyko identifikuoti J. Platerio asmeninės bibliotekos 91 dokumentą (knygas, rankraščius, grafikos darbus), iš jų 76 buvo tirti *de visu*, t. y. išlikę iki mūsų dienų. Daugumą išlikusių J. Platerio asmeninės bibliotekos sudaro knygos (70 pavad.). Jos saugomos įvairiose Lietuvos bibliotekose: Vilniaus universiteto, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo, Kauno apskrities viešoje, Kauno technologijos universiteto. Du anksčiau J. Plateriui priklausę veikalai dabar yra asmeninėje D. Kauno bibliotekoje.

Savo monografijoje D. Kaunas mini penkių pavadinimų knygas, priklausiusias J. Plateriui, dabar saugomas Vilniaus universiteto bibliotekoje (toliau VUB). Tai

vokiečių istoriko Petro Dusburgiečio (Petrus de Dusburg, XIII a. antra pusė–XIV a. pr.) lotyniškai parašyta *Chronicon Prussiae* (*Prūsijos kronika*. Jena, 1679) – 1190–1330 m. Vokiečių ordino karų istorija su daugybe kad ir tendencingai pateiktos istorinės medžiagos, svarbios tyrinėjantiems senovės prūsų papročius, buitį bei istoriją. Antroji knyga – Karaliaučiaus (Königsberg, dabar Kaliningrad, Rusija) universiteto poetikos profesoriaus, Gdansko (Danzig, dabar Gdańsk, Lenkija) miesto raštininko Kasparo Šiuco (Caspar Schütz, apie 1540–1594) svarbiausias gyvenimo laikas, aprašantis Prūsijos istoriją nuo pradžios iki 1525 metų, *Historia rerum Prussicarum* (*Prūsijos žemės istorija*. Leipzig, 1599). Trečioji – lietuvių kalbos tyrinėtojo, evangelikų liuteronų kunigo Gotfrydo Ostermejerio (Gottfried Ostermeyer, 1716–1800) vokiečių kalba išleista lietuvių kalbos gramatika *Neue litthauische Grammatik* (*Naujoji lietuvių gramatika*. Königsberg, 1791). Ketvirtoji – Martyno Liudviko Rėzos (1776–1840) *Geschichte der litthauischen Bibel* (*Lietuviškos Biblijos istorija*. Königsberg, 1816), penktoji – 1826 m. išleista to paties M. L. Rėzos redaguota lietuviškosios *Biblijos* (Tilžė, 1824) ketvirtoji laida.

Nuo monografijos apie J. Platerio biblioteką paskelbimo praėjus porai metų, Vilniaus universiteto bibliotekos Retų spaudinių skyriuje pavyko aptikti dar 25 pavadinimų knygas (25 fiz. v.), kurios reikšmingai papildė J. Platerio asmeninės bibliotekos paveldą. Šio straipsnio tikslas yra išnagrinėti naujai išaiškintas J. Platerio knygas teminiu, chronologiniu ir kalbiniu aspektais, atskleisti jų proveniencijas parodant, kuo ši informacija praturtina istorinių asmeninių bibliotekų tyrimus. Taikomi bibliografinis, proveniencinis, knygotyrinis *de visu* metodai.

KNYGŲ PROVENIENCIJŲ TYRIMO SITUACIJA VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKOJE

Kaip atsitiko, kad rengiant monografiją apie J. Platerio biblioteką tebuvo žinomos tik penkios VUB saugomos jam priklausiusios knygos? Šiuo metu VUB Retų spaudinių skyriuje yra apie 160 tūkst. senųjų XV–XIX a. knygų, iš kurių tik apie 20 tūkst. yra aprašyta elektroniniame kataloge, nurodant knygose esančius proveniencinius ženklus. Todėl tyrinėtojams sunku išsiaiškinti vieno ar kito asmens bibliotekai priklausiusių knygų, per ilgus šimtmečius koku nors būdu atkeliavusių iki VUB, skaičių. Dažniausiai tokios asmeninių bibliotekų knygos yra aptinkamos atsitiktinai, kitais tikslais vartant užsakytas knygas. Kai kurie knygų savininkų vardai kartais gali būti užfiksuoti korteliniuose skyriaus kataloguose,

1 KAUNAS, D. *Bibliotheca Georgii comitis de Plater*. Jurgio Platerio biblioteka – Lietuvos knygos

kultūros ir mokslo paminklas. Vilnius: Vilniaus universiteto 1-kla, 2012. 293 p.

dažniausiai senosios Vilniaus akademijos bibliotekos vadinamajame BAV (Bibliotheca Academiae Vilnensis) rinkinyje. Proveniencinių ženklų prieinamumą plačiau ir mokslo visuomenei praplėtė ir VUB Retų spaudinių skyriaus išleisti kolekcijų ir parodų katalogai², kurių rodyklėse atsispindi ir knygų savininkų bei dovanotojų asmenvardžiai. Šiuo metu intensyviai pildomas elektroninis katalogas. Jo aprašuose pateikiami tiksliai iššifruoti visi senosiose knygose aptikti knygos nuosavybės ženklai, o kartais ir marginalijos, jeigu jos kataloguotojui pasirodo itin reikšmingos. Šis svarbus ir daug kruopštumo reikalaujantis darbas labai sulėtina patį katalogavimo procesą, bet leidžia skaitytojams labiau ir tikslingiau ieškoti ne tik informacijos apie VUB saugomas knygas, bet ir surasti ypač vertingų duomenų apie šių knygų gyvavimo istoriją bei buvusius savininkus. Deja, visi šie pateikti šaltiniai, kuriuose galima rasti su knygos nuosavybės ženklais susijusios informacijos, tėra viso labo lašas jūroje, nesiekiantis nei 15 proc. viso VUB Retų spaudinių skyriuje saugomo knygų masyvo, kuris vis dar – knygos ženklų prasme – išlieka neprieinamas eiliniam skaitytojui.

Kiek kitokias galimybes turi VUB Retų spaudinių skyriaus darbuotojai, dažnai tiesiogiai dirbantys saugyklose, peržiūrinėdami ir kokiems nors darbams, projektams, parodoms, restauravimui atrinkdami knygas ar tiesiog tvarkydami fondus. Tokiu būdu *de visu* buvo peržiūrėti VUB Retų spaudinių skyriuje esantys XVI, XVII ir XVIII a. knygų fondai, kuriuose, be D. Kauno aprašytų knygų, su J. Platerio antspaudais buvo aptiktos dar 25 pavadinimų knygos (25 fiziniai vienetai, suskaičiavus tominius leidinius ir konvoliutus), kurios papildo D. Kauno veikale atkurtą J. Platerio bibliotekos sąrašą. Netikrintas liko bendrose VUB saugyklose esantis nelietuviškų XIX a. knygų fondas, kuriame, be abejonės, gali būti ir J. Platerio bibliotekai priklausiusių knygų. Viena jų, paminėta D. Kauno veikale (Rhesa, M. L. *Geschichte der liththausischen Bibel...* Königsberg, 1816, U 159192), buvo perduota iš Retų spaudinių skyriaus į bendrus fondus ir aprašyta elektroniniame kataloge. Tokiu būdu šios knygų provenienciniai ženklai tapo prieinami viešojoje erdvėje.

Visuose naujai atrastų J. Platerio bibliotekos knygų antraštiniuose lapuose įspausstas juodas ovaliu rėmeliu J. Platerio antspaudas: *BIBLIOTHECA // GEORGII COMITIS // de PLATER* (25x30 mm)³. Be šio knygos nuosavybės ženklo, minėtoje knygose esama ir kitų proveniencinių ženklų. Dabar plačiau apibūdinsime visas naujai surastas J. Platerio bibliotekos knygas remdamiesi D. Kauno pasiūlyta temine tvarka.

Jurgio Platerio juodąjį antspaudą randame lenkų istoriko, buvusio Zigmanto III Vazos (1566–1632) sekretoriaus, teologo, rašytojo, Peremyšlio (Przemysł, Lenkija) vyskupo Pavelo Piaseckio (Paweł Piasecki, 1579–1649) knygoje *Chronica gestorum in Europa singularium (Nepaprastų Europos įvykių kronika*. Kraków, 1645), aprašančioje Lenkijos istoriją bei jos santykius su kaimyninėmis valstybėmis. Šioje knygoje, įrištoje kartoniniais, šviesiu kauliniu pergamentu aptrauktais viršeliais, pirmojo kietviršio vidinėje pusėje yra išlikusi išpjauta ekslibriso (70×100 mm) žymė. Knyga taip pat priklausė ir Vytauto Didžiojo universiteto (toliau VDU) bibliotekai. Tai rodo antspaudas, uždėtas antraštiniame lape, ir nugarėlės apačioje išlikęs aptrupėjęs VDU bibliotekos šifras: ...s // ...12. Knygos priešlapyje dar yra 26 eilutės ranka rašyto teksto lotynų kalba – bibliografinės nuorodas primenantis sąrašas, kuriame didžiausią teksto dalį užima nuoroda į Gabrieliaus Grodeko (Gabriel Groddeck, 1672–1709) *Diss[ertatio] de scriptoribus hist[oriar]e Polon[icae] (Pasvarstymas apie Lenkijos istorijos rašytojus*, tikras pavadinimas: *De Scriptoribus historiae Polonicae Schediasma Literarium...* Dantisci, 1707, *Literatūrinis rašinys apie Lenkijos istorijos rašytojus*). Visose nuorodose pateiktos citatos apie aprašomą P. Piaseckio *Kroniką*. Palyginus šio rankraščinio teksto ir J. Platerio braižus, matoma, kad tai skirtingų asmenų rašyti tekstai.

J. Platerio bibliotekai priklausė ir Gdansko istoriko, teisininko Gotfrydo Lengnicho (Gottfried Lengnich, 1689–1774) skirtingus Prūsijos valstybės istorijos laikotarpius apimantis veikalų rinkinys, kurį iš viso sudaro devynios atskirai išleistos knygos. Visos jos veikiausiai buvo įrištos vienodais viršeliais į konvoliutus po dvi arba tris knygas paties J. Platerio rūpesčiu. Taip galima tvirtinti dėl to, kad

2 *Vilniaus universiteto bibliotekos paleotipai*: katalogas. Sudarė N. Feigelmanas, I. Daugirdaitė, P. Račius. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003. lxxviii, 584 p.; *Vilniaus universiteto bibliotekos aldai = The Aldines of Vilnius University Library*: katalogas. Sudarė P. Račius. [Vilnius]: E. Karpavičiaus leidykla, 2008. 125, [1] p.; *Bibliotheca Sapiehana: Vilniaus universiteto bibliotekos rinkinys*: katalogas. Sudarė A. Rinkūnaitė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2010. XLV, 649, [1] p.; *Lietuva ir Lenkija bendroje valstybėje = Litwa i Polska w wspólnym państwie*: parodos katalogas, 2010 12 13–2011 05 16. Parengė A. Maciulevičius, E. Grigonis. Vilnius: Vilniaus universi-

teto l-kla, 2011. 198, [1] p.; *Vetera reducta*: parodos katalogas, 2012 11 15–2013 06 15. Sudarytojai I. Kažuro, E. Grigonis. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 2012. 235 p.; *Vilniaus universiteto bibliotekos kirilikos leidinių kolekcija, 1525–1839*: katalogas. Sudarė I. Kažuro. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 2013. 471, [1] p.; VAITKEVIČIŪTĖ, V.; RINKŪNAITĖ A. *Šimtus jau metus saulelė tekėjo ir leidos*: parodos katalogas, 2014–2015. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 2014. 265 p.; *Vilniaus universiteto bibliotekos plantenai*: katalogas. Sudarė V. Račius. Vilnius: Petro ofsetas, 2015. 494 p.

3 KAUNAS, D. *Bibliotheca Georgii...*, p. 115, 146.

šių konvoliutų aligatų visuose antraštiniuose lapuose sudėti J. Platerio antspaudai. Kituose konvoliutuose, pakliuvusiuose pas J. Platerį jau įrištiems, nuosavybės antspaudais dažniausiai būdavo ženklinamas tik pirmojo konvoliuto aligato antraštinis lapas⁴. Be minėtų antspaudų, visų knygų pradžiose ir pabaigose yra ir VDU bibliotekos antspaudai. Antraštiniuose lapuose arba priešlapiuose randame ir dar vienus – violetinio rašalo antspaudus – *Valstybės centralinis knygynas*⁵. Didžiulės knygos įrištos į kartoninius viršelius, apklijuotus rudu kleisteriniu popieriumi; nugarėlė ir kampeliai – rudos odos. Nugarėlės apačioje – auksintas XIX a. būdingas ornamentinis papuošimas, dalis jo užtepta šviesiai mėlynais dažais su užrašytu VDU bibliotekos šifru: *Fs // 797*. Šio šifro skaičius keičiasi: 798, 799, 800. Visų keturių knygų blokų kraštai dažyti raudonai. Pateiksime visų G. Lengnicho knygų pavadinimus: *Geschichte der Preußischen Lande Königlich-Polnischen Antheils seit dem Jahr 1526 bis auf den Todt Königes Sigismundi I...* (Prūsijos žemių, karališkosios Lenkijos dalies, istorija nuo 1526 metų iki karaliaus Žygimanto I mirties. Gdańsk, 1722); *Geschichte der Preußischen Lande Königlich-Polnischen Antheils unter der Regierung Sigismundi Augusti* (Prūsijos žemių, karališkosios Lenkijos dalies, istorija valdant Žygimantui Augustui. Gdańsk, 1723); *Geschichte der Preussischen Lande Königlich Polnischen Antheils seit dem Ableben Sigismundi Augusti bis auf dem Todt Königes Stephani...* (Prūsijos žemių, karališkosios Lenkijos dalies, istorija nuo Žygimanto Augusto mirties iki karaliaus Stepono mirties. Gdańsk, 1724); *Geschichte der Preussischen Lande Königlich Polnischen Antheils die sich seit dem Ableben Königs Stephani unter der Regierung Sigismundi III... zugetragen* (Prūsijos žemių, karališkosios Lenkijos dalies, istorija, kurioje yra įvykiai po karaliaus Stepono mirties, valdant Žygimantui III. Gdańsk, 1726); *Geschichte der Lande Preussen Königl. Polnischen Antheils seit dem Jahr 1606 bis auf das Ableben Königs Sigismundi III* (Prūsijos žemių, karališkosios Lenkijos dalies, istorija nuo 1606 metų iki karaliaus Žygimanto III mirties. Gdańsk, 1727); *Geschichte Preußischen Lande Königlich-Polnischen Antheils unter der Regierung Vladislai IV...* (Prūsijos žemių, karališkosios Lenkijos dalies, istorija valdant Vladislovui IV. Gdańsk, 1729); *Geschichte der Preussischen Lande, Königlich-Polnischen Antheils unter der Regierung Johannis Casimiri...* (Prūsijos žemių, karališkosios Lenkijos dalies, istorija valdant Jonui Kazimierui. Gdańsk, 1734); *Geschichte der Preussischen Lande Polnischen Antheils unter der Regierung der Könige Michaels und Johann des Dritten...* (Lenkijos dalies Prūsijos žemių istorija valdant karaliams Mykolui ir Jonui Trečiajam. Gdańsk, 1748); *Geschichte der Lande Preussen Polnisches Antheils unter dem Könige August dem Zweyten...* (Lenkijos dalies Prūsijos žemių istorija, valdant karaliui Augustui Antrajam. Gdańsk, 1755). Tai didžiulis, kupinas „žalios“ archyvinės, daugiausia Gdanskio miesto archyvuose rastos, medžiagos veikalas, kuriame kartais pateikti pilni laišku, miesto tarybos ir kitų dokumentų

nuorašai, ir kuris aprašo Prūsijos istoriją nuo 1526 metų iki Lenkijos karaliaus Augusto II (1670–1733) valdymo pabaigos.

Tokie pat antspaudai – J. Platerio ir VDU bibliotekos – rasti ir Livonijos istoriko, poeto, kritikų vadinamo „Estijos Livijumi“, Tomo Hiarno (Thomas Hiärn, 1638–1678)⁶ knygoje *Sammlung Ehst- Liv-, und Kurländischer Geschichtschreiber (Estų, lybių ir kuršių istorijos autorių rinktinė*. Mitau, 1794). Šalia VDU bibliotekos antspaudo bei nugarėlės apačioje baltais dažais užteptame fone taip pat yra ir šios bibliotekos šifras: *Ds 1747*. Knyga įrišta į kartoninį viršelį, apklijuotą šviesiai rudu taškuotu popieriumi; knygos bloko kraštai taškuoti raudonai. Daugiau jokių knygos nuosavybės ženklų nei marginalijų šiame veikale nerasta.

Romėnų istoriko Pomponijaus Melos (Titus Pomponius Mela, I a.) knygoje *De situ orbis (Apie pasaulio padėtį*. Leyden, 1696), apibendrinančioje Antikos mokslo žinias apie pasaulį, antraštiniame lape, be J. Platerio antspaudo, yra ir jo parašo autografo faksimilė: *J. Hr. Plater*⁷. Knyga įrišta į kartoninius kietviršius, aptrauktus šviesiu pergamentu; knygos bloko kraštai taškuoti raudonai ir žaliai. Vidinėje kietviršio pusėje – žymė, likusi nuo nuplėštos lipdės arba ekslibriso (60×88 mm). Antraštiniame lape yra dar vienas nuosavybės įrašas: *Ex Libris S. Wyrzykowski S[acrae] Th[eologiae] Doct[oris] (Iš knygų S. Vyžkovskio, Šv. Teologijos daktaro)*. Be šio įrašo, antraštinio lapo centre yra užtušiuotas ranka rašytas tekstas, galbūt buvęs kokios nors bibliotekos šifras. Daugiau knygoje jokių skaitymo ženklų neaptikta.

Dar viena istorijos tematikos knyga, priklausiusi J. Plateriui, – prancūzų jėzuito, keliautojo, istoriko, Anglijos Karališkosios akademijos ir Nansi (Nancy, Prancūzija) akademijos nario Gabrielio Fransua Kuajė (Gabriel François Coyer, 1707–1782) *Histoire de Jean Sobieski, Roi de Pologne (Jono Sobieskio, Lenkijos karaliaus, istorija*. Amsterdam, 1761). Šios knygos antraštiniame lape yra dar vienas juodas stačiakampis antspaudas ornamentiniu laurų lapų pakraščiu, kurio vidus – užtušiuotas juodu rašalu (34×17 mm). Tame pačiame antraštiniame lape ir knygos gale yra ir VDU antspaudai su šifru: *Cs 6026*. Nugarėlės apačioje žalių dažų fone pakartotas VDU bibliotekos šifras. Knygos viršelis kartono, aptrauktas ruda marmurine oda, kietviršio briaunos ir nugarėlė puošta auksintais įspaudais. Knygos bloko kraštai dažyti raudonai, priešlapiai margo marmurinio popieriaus.

4 Ten pat, p. 146.

5 Centralinis valstybės knygynas, kitaip tariant, Lietuvos nacionalinė biblioteka, veikė 1919–1936 m. Kaune, vėliau pervadinta Centraline valstybės biblioteka.

6 TAMM, M.; KALJUNDI, L.; SELCH JENSEN, C. *Crusading and Chronicle Writing on the Me-*

dieval Baltic Frontier. A Companion to the Chronicle of Henry of Livonia. Farnham; Burlington, 2011, p. 411. Šaltinis internete: https://books.google.lt/books?id=29nXNAk3nL4C&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false [žiūrėta 2015 m. lapkričio 27 d.].

7 KAUNAS, D. *Bibliotheca Georgii...*, p. 146.

TEISĖS VEIKALAI

Vienas įdomiausių ir labiausiai Europoje žinomų Lietuvos leidinių – istoriko, Vilniaus pijorų kolegijos rektoriaus Motiejaus Dominyko Dogelio (Maciej Dominik Dogiel, 1715–1760) parengta Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos karalystės istorinių dokumentų publikacija *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae (Lenkijos karalystės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės aktų kodeksas*. Vilnius, 1758–1764), kurios buvo išleisti tik pirmas, ketvirtas ir penktas tomai. Likusios surinktos medžiagos rankraštis saugomas Pagrindiniame senųjų aktų archyve Varšuvoje⁸. Vien tik pirmajame šio Lietuvos ir Lenkijos valstybės diplomatinė dokumentų publikacijos tome buvo įtraukta 480 dokumentų (sutartys su vokiečių valstybėmis, Čekija, Prancūzija, Venecija, Ispanija, Nyderlandais), apimančių 1067–1732 m. laikotarpį⁹. VUB esančiuose šio veikalo pirmo ir ketvirto tomų antraštiniuose lapuose yra J. Platerio bibliotekos antspaudai. Ketvirtajame tome ant šio antspaudu dar yra pieštuku įrašyta: *Plater*. Abiejuose tomuose antraštinio lapo apačioje yra ir nuosavybės įrašas: *D Narbutt WL*. Šaltiniai nurodo kelis Narbutus vardu iš D raidės. Vienas jų – Dominykas Narbutas (apie 1740–po 1794), 1794 metų sukilimo dalyvis. Priešlapyje (t. 4) ir priešantraštiniame lape (t. 1) – Lietuvos universiteto bibliotekos antspaudas su šifrais: *Ss 2* (t. 1); *Ss 3* (t. 4). Pirmojo tomo viršelis kartono, aptrauktas šviesiai ruda oda su auksintais, populiariais XVIII a. nérinių ornamentais kietviršių pakraščiuose; nugarėlės apačioje VDU bibliotekos šifras žalių dažų fone: *Gs // 2*; knygos gale – antspaudas: *Aukštoji Lietuvos mokykla. Aukštieji kursai*¹⁰. Puikiai išleistai knygai ypatingo puošnumo suteikia ir auksinti bei raižyti knygos bloko kraštai, margo marmurinio popieriaus priešlapiai. Kitoks, paprastesnis yra ketvirtojo tomo viršelis – kartonas, aptrauktas šviesiai ruda marmurine oda su nugarėlėje esančiais auksintais ornamentiniais įspaudais. Šio tomo bloko kraštai dažyti raudonai. Privilegijos ir paskutiniame puslapiuose yra toks pat antspaudas, kaip ir pirmajame tome: *Aukštoji Lietuvos mokykla. Aukštieji kursai*.

J. Platerio antspaudu pažymėtas ir trijų knygų konvoliutas, kurio pirmasis aligatas – septynių tomų kodeksas *Jus provinciale ducatus Prussiae (Prūsijos kunigaikštystės provincinė teisė*. Rostock, 1620–1623). Rytų Prūsijai tapus Lenkijos karalystės vasale XVII amžiuje, buvo priimtas naujas įstatymų rinkinys, kurio parengimui vadovavo kunigaikštis, Prūsijos hercogas Jonas Zigmantas (Johann Sigismund, 1572–1620). Pirmoji naujųjų įstatymų laida buvo išleista 1620 m. Kartu yra įrištos dar dvi tos pačios temos – Prūsijos teisinę sistemą apibrėžiančios – knygos: *Land Ordnung des Herzogthumbs Preussen (Prūsijos kunigaikštystės krašto tvarka*. Königsberg, 1640) ir *Abdruck etlicher Bedenken und Schriften (Keleto*

apmąstymų ir raštų atspaudas. Königsberg, 1640). J. Platerio antspaudas yra tik pirmojo aligato antraštiniame lape. Kadangi knyga buvo įrišta (viršelis kartono, aptrauktas šviesiu pergamentu; knygos bloko kraštai buvo marginti raudonai, dabar dažai kiek nublukę) ne vėliu kaip XVIII amžiuje, tai greičiausiai pas J. Platerį knygos pateko jau surištos į vieną konvoliutą. Veikiausiai XX amžiaus pradžioje knyga buvo tvarkyta – perklijuoti priešlapiai (jie ruduoja, nes popierius – rūgštus), juoda drobe iš vidaus sutvirtinta nugarėlė. Labiausiai tikėtina, kad taip knygą sutvarkė VDU bibliotekos darbuotojai, nes ant jau naujai įklijuoto priešlapio yra antspaudas: Lietuvos universiteto biblioteka su knygos šifru: *Es 12*. Nugarėlės apačioje užklijuota popierinė spausdinta Lietuvos universiteto bibliotekos lipdė su ranka užrašytu šifru: *Es 12*. Viršutiniame kietviršyje juodu rašalu užrašyta: *AK 1922/416*. Kitoje antraštinio lapo pusėje ir knygos gale sudėti violetiniai antspaudai: *Aukštoji Lietuvos mokykla. Aukštieji kursai*.

Prūsijos teisininko, istoriko Georgijaus Grubės (Georg Grube, veikė 1684–1721) knygos *Compendium juris Regni Prutenici cum annotationibus practicis (Prūsijos karalystės teisės sąvadas su praktinėmis pastabomis*. Königsberg, 1708) antraštiniame lape, be J. Platerio antspaudų, yra ir VDU bibliotekos antspaudas, pastarasis pasikartoja ir knygos pabaigoje. Knygos pradžioje prieš antraštinį lapą esančiame lape dar yra ranka juodu rašalu užrašytas nuosavybės įrašas: *G. J. Wachowski // pro hoc libro et pro Tractatu // Processus dedi 1718... (G. J. Vachovskis // už šią knygą ir Proceso Traktatą // daviau 1718...)*. Knyga buvo perrišta XX a. pradžioje, veikiausiai VDU bibliotekos knygrišių. Nugarėlės apačioje – VDU bibliotekos šifras baltų dažų fone: *Ds // 2394*, toks pat šifras užrašytas ir prie VDU antspaudų. Knygos bloko kraštai dažyti juodai.

FILOLOGIJOS TEMATIKOS KNYGOS

Lenkų jėzuito, filologo, leksikografo ir poeto Georgijaus Knapijaus (Grzegorz Knapski, Knapiusz, 1564–1639) trikalbio lenkų–lotynų–graikų kalbų žodyno *Thesaurus Polono–Latino–Graeco... (Lenkų–lotynų–graikų tezaurus*. Kraków, 1732) trečiasis tomas irgi turi J. Platerio antspaudą. Įdomu tai, kad Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje yra šio G. Knapijaus žodyno tos pačios laidos antrasis

8 *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. T. 5. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004, p. 46–47.

9 ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ, R. *Motiejus Dominykas Dogelis – mokyklų reformatorius ir pirmasis Lietuvos istorinių šaltinių leidėjas*. Šaltinis internete:

<http://m.ldkistorija.lt/> [žiūrėta 2015 m. gruodžio 3 d.].

10 Aukštieji kursai buvo įsteigti Kaune 1920 m. sausio 27 d., 1922 m. juos pakeitė įkurtas Lietuvos universitetas, vėliau tapęs Vytauto Didžiojo universitetu.

tomas¹¹. VUB priklausančioje G. Knapijaus knygoje, įrištoje į medinius viršelius, aptrauktus šviesia kiaulės oda, puošta aklaisiais ornamentiniais įspaudais antraštiniame lape, yra įrašas juodu rašalu: *SConradt 1660*. Paskutiniame priešlapyje randame dar vieną įrašą juodu rašalu – tai patarlė lenkų kalba: *Dawne iest polskie takie przysłowie // Nie wierz psu, żydowi, trzeciej białogłowie* (Yra sena lenkų patarlė // netikėk šunim, žydu, trečiaja baltaplauke). Palyginus rašysenas, atrodo, kad patarlė rašyta trečio žmogaus, t. y. ne J. Platerio ir ne ankstesniojo knygos savininko S. Conrado. Knygos tekste yra dar keletas knygos skaitymo ženklų: 367 puslapyje žaliu rašalu pabrauktos teksto vietos, o 604 puslapio apačioje juodu rašalu yra užrašyta neaiški frazė lyg ir lenkų kalba: *Nu moje tyle prytko psu rufic [?] iako jest // ogonkim myga [?]*. Keletas žodžių lotynų kalba užrašyti dar ir 609 puslapio paraštėje.

Kiek netradicinėje vietoje – kitoje antraštinio lapo pusėje – J. Platerio antspaudas yra uždėtas latvių pamokslininko, leksikografo ir vertėjo Jurio Elgerio (Juris Elgers, 1586–1672) knygoje *Dictionarium Polono-Latino-Lottavicum (Lenkų-lotynų-latvių kalbų žodynas*. Vilnius, 1688). Tai trikalbis lenkų-lotynų-latvių kalbų žodynas, kurį rašydamas J. Elgeris naudojosi anksčiau minėto G. Knapijaus, taip pat ir Konstantino Sirvydo (1579–1631) trikalbiais žodynais. Šis J. Elgerio žodyno egzempliorius VUB restauratorių buvo restauruotas ir perrištas į naujus viršelius 1985–1986 metais. Duomenų, koks buvo ankstesnis šios knygos viršelis, neišliko, senųjų knygos puošimo elementų galima pastebėti tik ant knygos bloko krašto, kuris vis dar išlikęs taškuotas tamsiai mėlynai. Antraštinio lapo apačioje vos ne vos matomi kažkokie įrašo juodu rašalu likučiai – knygos kraštai buvę smarkiai aptrupėję, įrašo dalies neliko, kita dalis prarasta restauruojant leidinį, naujo popieriaus pakraščiuose „priauginimo“ metu. Žodyno pabaigoje matyti išlikęs neryškus, sunkiai įskaitomas dar vienas įrašas juodu rašalu: *...usotlies eu // January popra // we z cziewe // ulkiwide [?]*.

GAMTOS MOKSLŲ VEIKALAI

Puošni knyga, taip pat pažymėta J. Platerio antspaudu, – tai vokiečių botaniko, entomologo, mikologo, ornitologo ir išradėjo Jakobo Kristiano Šeferio (Jacob Christian Schäffer, 1718–1790) *Icones insectorum circa Ratisbonam indigenorum (Vabzdžių gyvenančių aplink Regensburgą paveikslai*. Regensburg, 1779) veikalo pirmojo tomo pirma ir antra dalys su 280 itin kruopščiai ranka spalvintomis vabzdžių, gyvenančių Regensburgo (Regensburg, lot. Ratisbona, Vokietija) apylinkėse, iliustracijomis. Šioje knygoje, įrištoje į kartoninį, šviesiai ruda oda aptrauktą viršelį su marmurinio popieriaus priešlapiais, yra ir daugiau proveniencinių ženklų. Štai antraštiniame lape yra VDU bibliotekos antspaudas ir šifras: *Es // 1123* geltonų dažų fone nugarėlės apačioje. Priešantraštiniame lape po J. Platerio antspaudu yra

įrašas juodu rašalu: *Ex libris Caroli Perthées (Iš Karolio Pertė knygy)*. Šis įrašas rodo, kad anksčiau knyga priklausė žymiam Lenkijos ir Lietuvos kartografiui, entomologui, artilerijos majorui ir Lenkijos karaliaus bei Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Stanislovo Augusto Poniatovskio (1676–1762) Kartografijos tarnybos vadovui prancūzui Karoliui Pertė (Charles Perthées, 1739/40–1815/17)¹². Kitas knygos nuosavybės ženklas – auksintas herbinis superekslibrisas abiejuose kietviršiuose, kurio centre herbas *Junosza* (raudoname skyde baltas avinas ant žolės). Viršutiniame kietviršyje aplink herbą yra užrašas: *Ex Bibliotheca Gab. Joh. Junosza Podoski (Iš Gab. Joh. Junoszos Podoskio bibliotekos)*, apatiniame – virš herbo skraistės – dvasininko skrybėlė su 22 kutais (po 11 kiekvienoje pusėje). Šis knygos nuosavybės ženklas rodo, kad knyga priklausė Gabrieliui Janui Podoskiui (Gabriel Jan Podoski, 1719–1777) – Gniezno (Gniezno, Lenkija) arkivyskupui, Lenkijos katalikų bažnyčios primui. Dalyje iliustracijų ir kai kur tekste tarp eilučių labai smulkiu šriftu lotynų kalba pieštuku užrašyti vabalų pavadinimai. Šių prierašų labai smulkus braižas panašus į elegantišką kartografo K. Pertė rašyseną. Galima pamėginti spėti, koks buvo šio vabalų katalogo kelias iki J. Platerio bibliotekos. Labiausiai tikėtina, kad karališkojo kartografo ir Lenkijos primo keliai susikirto kur nors Stanislovo Augusto Poniatovskio dvare arba Kartografijos tarnyboje, į kurią visi apskričių bažnytiniai vadovai, vykdydami karaliaus nurodymą, privalėjo pristatyti išsamius topografinius duomenis apie savo regionus¹³. Galbūt aistringam entomologui K. Pertė arkivyskupas pats padovanojo savo bibliotekos knygą rodydamas draugiškumą ar siekdamas palankumo. Dabar sunkiau įsivaizduoti, kaip knyga iš K. Pertė pateko pas J. Platerį, kuris vabzdžiais lyg ir nelabai domėjosi. Greičiausiai knygą šis įsigijo jau po kartografo mirties.

Akivaizdu, kad J. Platerio bibliotekoje būta ir daugiau gamtamokslinių veikalų. Vienas iš tokių – XVIII a. danų profesoriaus Kopenhagos botanikos sodo direktoriaus Georgo Kristiano Ėderio (Georg Christian Oeder, 1728–1791) sumanyto projekto rezultatas – didžiulis 1761–1874 m. ejęs Danijos augalų katalogas, kurio penkis tomus (1, 3–6) turi ir VUB. Šis projektas buvo realizuojamas leidžiant augalų katalogus trimis kalbomis – danų, vokiečių ir lotynų. Vilniaus universiteto bibliotekoje yra dviejų laidų nuotrupos: vokiškosios laidos ketvirtas ir penktas tomai bei lotyniškosios pirmas, trečias ir šeštas tomai¹⁴. Vokiečių kalba ketvirtą ir penktą

11 KAUNAS, D. *Bibliotheca Georgii...*, p. 271.

12 SAMAS, A. *Karališkasis kartografas Hermanas Karolis Pertė*. Šaltinis internete: <http://mokslasplius.lt/mokslo-lietuva/1998-2000/224/perte.html> [žiūrėta 2015 m. sausio 2 d.].

13 SAMAS, A. *Karališkasis kartografas Hermanas*

Karolis Pertė. Šaltinis internete: <http://mokslasplius.lt/mokslo-lietuva/1998-2000/224/perte.html> [žiūrėta 2015 m. sausio 2 d.].

14 *About Flora Danica* // The Royal Library. Šaltinis internete: http://www.kb.dk/en/tema/flora-danica/om_fd [žiūrėta 2015 m. lapkričio 24 d.].

tomus parengė kitas garsus danų gamtininkas, Švedijos, Vokietijos, Paryžiaus mokslų akademijų, Berlyno gamtos tyrinėtojų bičiulių draugijos narys Otas Frydrichas Miuleris (Otto Friedrich Müller, 1730–1784) ir išleido antrašte *Abbildungen der Pflanzen, welche in den Königreichen Daennemarck und Norwegen... wild wachsen, zu Erläuterung des unter dem Titel Flora Danica... (Augalų, kurie laisvai auga Danijos karalystėje ir Norvegijoje, paveikslai, skelbiami pavadinimu Danijos flora*. Kopenhagen, 1771–1782). VUB esančius lotyniškosios laidos pirmą, trečią ir šestą tomus parengė jau minėtas G. K. Ėderis ir danų bei norvegų botanikas, Karlo Linėjaus (Carl von Linné, 1757–1778) mokinys Martinas Valis (Martin Vahl, 1749–1804). Šie tomai buvo išleisti pavadinimu *Icones plantarum sponte nascentium in Regnis Daniae et Norvegiae... Florae Danicae (Augalų, kurie laisvai auga Danijos karalystėje ir Norvegijoje, paveikslai, skelbiami pavadinimu Danijos flora*. Kopenhagen, 1766–1792). Visuose abiejų laidų penkių turimų tomų antraštiniuose lapuose kartu su J. Platerio antspaudais randami ir VDU bibliotekos antspaudai. Nors ir skirtingų laidų, visų turimų tomų viršeliai kartono, apklijuoti rudu popieriumi, nugarėlės ir kampeliai šviesiai rudos odos. Vidinėse pirmųjų kietviršių pusėse po vieną įklijuoti priešlapiai – vienodo mėlyno kleisterinio popieriaus; knygų bloką kraštai dažyti raudonai. Tai rodytų, kad visi tomai kažkada buvo įrišti vieno knygrišio ir greičiausiai priklausė tam pačiam savininkui, kuriam tikriausiai buvo svarbu surinkti daugiau leidinio dalių nežiūrint į laidų skirtumus. Pirmame ir trečiame tomuose dar yra ir ekslibrisai, priklijuoti viršutinio kietviršio kitoje pusėje. Juose supintos raidės: DFHMW. Ekslibriso, vaizduojančio knygas su rašaline ir plunksna gamtos fone, autorius – vokiečių graveris Kristianas Benjaminas Glasbachas (Christian Benjamin Glassbach, 1734–1779), kurio parašas randamas ekslibriso piešinio apačioje: *Glassbach sc[ulpsit] (Glasbachas raižė)*. Ekslibriso, kartu ir knygos savininkai – kilminga vokiečių giminė Berlepš (von Berlepsch)¹⁵. Numanoma ekslibriso sukūrimo data – 1751–1779 m. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kiekvieno tomo 180 augalų iliustracijų yra ypač preciziškai spalvintos ranka (iš viso penkiuose turimuose tomuose yra 900 augalų iliustracijų), prie kiekvieno augalo yra ranka juodu rašalu įrašyti augalo pavadinimai dažniausiai lotynų, vokiečių kalbomis ir kartais lenkų kalba su komentarais. Greičiausiai visus užrašus rašė vienas asmuo. Pirmame tome prie iliustracijos yra įrašas šalia augalo pavadinimo: *Jundziłł*. Greičiausiai tai tėra tik nuoroda, iš kur buvo paimti augalų pavadinimai, nes prie kitos iliustracijos yra užrašas *Schubert*. Šie įrašai leistų mums spėti, kad rankraštiniai įrašai galėjo būti įrašyti jau po to, kai buvo išleistas lietuvių botaniko ir geologo Stanislovo Bonifaco Jundzilo (1761–1847) veikalas *Opisanie roślin w prowincyi W. X. Litewskiego (Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės provincijos augalų aprašymas, 1791)* arba *Opisanie roślin litewskich, według układu Linneusza (Lietuviškų augalų aprašymas pagal Linė-*

jaus skirstymą, 1811). Kuriuo veikalu remiantis galėjo būti užrašyti augalų pavadinimai – reikėtų dar aiškintis tiksliau. Kitas asmenvardis *Schubert* galėtų priklausyti vokiečių gamtininkui Gothilfui Heinrichui fon Šubertui (Gotthilf Heinrich von Schubert, 1780–1860). Šalia kai kurių augalų yra įrašai lenkų kalba apie tai, kurioje šalyje ar kurioje šalies dalyje vienas ar kitas augalas auga. Be to, pirmajame tome dar yra įdėtas ranka rašytas 4 puslapių lapelis su augalų sąrašu: *Wybor roślin krajowych Dziarkowskiego (Dziarkovskio šalies augalų sąrašas)*. Tikriausiai turėtas galvoje lenkų gydytojo ir botaniko Jaceko Augusto Dziarkovskio (Jacek August Dziarkowski, 1747–1828) to paties pavadinimo veikalas, išleistas 1803 m. Visi šie knygos ženklai mums kuo tikriausiai liudija, kad šis augalų katalogas knygos savininko ar skaitytojo buvo labai atidžiai studijuojamas. Manoma, kad užrašai įrašyti veikiausiai XIX a. pirmoje pusėje.

RELIGINĖ LITERATŪRA

J. Platerio bibliotekai priklausė ir vokiečių pamokslininko, tyrinėjusio Bibliją geografiniu, chronologiniu, genealoginiu ir kitais aspektais, Johano Jakobo Šmito (Johann Jakob Schmidt, 1691–1736) knyga *Biblischer Historicus oder Einleitung zur Biblischen Historie...* (*Biblijos istorikas arba Įvadas į Biblijos istoriją*. Leipzig, 1728). VUB esančiame egzemplioriuje, įrištame į kartoninį šviesiu kauliniu pergamentu aptrauktą viršelį su juodai dažytu knygos bloko kraštu, priešlapyje yra antspaudas, nurodantis, jog tarpukariu knyga priklausė ir VDU bibliotekai Kaune. Šios bibliotekos nuosavybę liudija ir knygos nugarėlėje žalių dažų fone užrašytas knygos šifras: Cs // 4448. Priešantraštiniame lape yra įrašas juodu rašalu: *V. Mandzelowski*. Apie šį asmenį jokių patikimų žinių surasti nepavyko.

MOKSLO ŽURNALAI IR TĘSTINIAI LEIDINIAI

Dar keturios knygos, pažymėtos Jurgio Platerio antspaudais, – tai keturtomis tęstinio Prūsijos istoriko ir literato Michaelio Lilientalio (Michael Lilienthal, 1686–1750) redaguoto *Erleutertes Preussen (Prūsiški paaiškinimai arba rinktinės pastabos. Königsberg, 1725–1728)* – leidinio, turinčio tikslą supažindinti skaitytoją su Prūsijos istorija¹⁵. Visų keturių tomų, įrištų šviesiu pergamentu, antraštiniuose lapuose, be J. Platerio antspaudų, yra ir VDU bibliotekos antspaudas

15 *Virtuelles Kupferstichkabinett // gefördert durch die Deutsches Forschungsgemeinschaft. Šaltinis internete: <http://www.virtuelles-kupferstichkabinett.de/?subPage=search&selTab=3&currentWerk=43022>*

[žiūrėta 2015 m. lapkričio 24 d.].

16 VAITKEVIČIŪTĖ, V.; RINKŪNAITĖ, A. *Šimtus jau metus saulelė tekejo ir leidos*, p. 58.

su šalia užrašytais šifrais. Pirmajame tome viršutinio kietviršio vidinėje pusėje yra įrašas juodu rašalu, rodantis, kad knyga buvo įsigyta 1808 metų rugpjūtį už 16 flo-
rinų ir 25 grašius [?]: *16 fl et 25 ... August 1808*. Apačioje įrašyta: *zugeben 22 gr 92 [?]*. Šio tomo 54 puslapio paraštėje dar yra marginalija, parašyta taip pat juodu raša-
lu – nuoroda į kito tomo puslapį. Trečiojo tomo 477 puslapyje paraštėje taip pat
yra juodu rašalu ranka rašytas tekstas vokiečių kalba – knygos skyrelio apie var-
gonus komentaras. Daugiau jokių proveniencinių ženklų nei marginalijų kituose
tomuose nerasta.

PROVENIENCIJOS

Didžioji dalis visų naujai atrastų J. Platerio bibliotekai priklausiusių
knygų turi ir VDU antspaudus bei šifrus. Todėl būtų galima teigti, kad iš jų 22 kny-
gos, dalijantis Švėkšnos dvaro turta, atiteko Marijonui Plateriui (1873–1951),
pervežusiam knygas į Veprių dvarą, iš kur 1919 metais spalio 19 dieną likusios
Marijono Platerio, taip pat ir Jurgio Platerio asmeninės bibliotekos knygos buvo
konfiskuotos ir perduotos įkurtam Valstybiniam centraliniam knygynui¹⁷. Iš jo
šios knygos pateko į besikuriančios pirmosios nepriklausomos Lietuvos aukštosios
mokyklos biblioteką¹⁸. Tai rodo VDU bibliotekos (17-oje iš 25 knygų), Lietuvos uni-
versiteto (3), Valstybinio centralinio knygyno (1) ir Aukštųjų kursų (3) antspaudai.
Tikėtina, kad į VUB šios knygos pateko po 1950 m., kai VDU buvo reorganizuotas,
o jo bibliotekos (joje jau buvo apie 400 000 dokumentų) knygos perduotos Kauno
politechnikos, Kauno medicinos institutų, Vilniaus universiteto, LKP CK partijos
istorijos instituto, Lietuvių kalbos ir literatūros instituto, Mokslų akademijos ir
Kauno apskrities viešajai bibliotekoms.

Jokių kitų bibliotekų ar knygynų antspaudų nerasta trijose knygose: Pomponi-
jaus Melos *De situ orbis*, G. Knapijaus *Thesaurus Polono–Latino–Graeco...* ir J. Elgerio
Dictionarium Polono–Latino–Lottavicum. Belieka tik spėti, kokiais keliais šios kny-
gos pateko į VUB. Žinoma, gali būti, kad trečiajame G. Knapijaus žodyno tome tie-
siog nebebuvo dedamas VDU bibliotekos antspaudas, kadangi tokius antspaudus
jau turėjo ankstesni tomai. Nors J. Elgerio knyga ir buvo restauruota, visgi galima
teigti, kad VDU antspaudai būtų išlikę ir po restauravimo, jeigu jie knygoje būtų
buvę sudėti – juk paprastai juos dėdavo antraštiniame lape ir knygos pabaigoje.
Dabar jokios užuominos apie „buvusį“ VDU antspaudą nėra. Taigi, galbūt šios trys
knygos VUB pasiekė iš kokių nors privačių kolekcijų ar buvo parvežtos kartu su
kitomis knygų siuntomis (ne iš buvusio VDU), atkeliavusiomis į Vilniaus universi-
teto biblioteką po Antrojo pasaulinio karo.

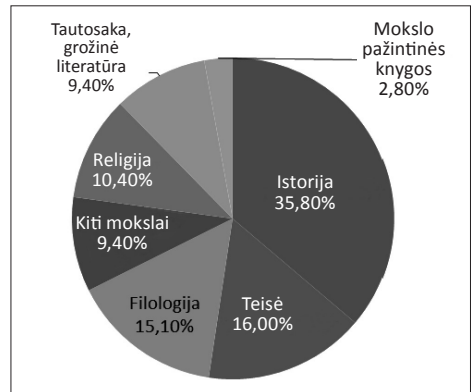
PAPILDYTAS J. PLATERIO BIBLIOTEKOS VAIZDAS

Naujai išaiškintos J. Platerio bibliotekos knygos pagal temas pasiskirsto taip: istorijos tematikos knygų – 13, teisės – 5, filologijos veikalų – 2, gamtos mokslų – 3 knygos, religinių knygų – 1. Rastas vienas tęstinis leidinys.

Susumavę šiame straipsnyje nagrinėtas ir D. Kauno išaiškintas J. Platerio asmeninės bibliotekos knygas (žr. 1 pav.), matome, kad istorijos tematikos knygų vis dar išlieka daugiausia – 38, teisės veikalų daugiau nei filologinių – 17, filologijos – 16, religinių veikalų – 11, tautosakos ir grožinės literatūros knygų skaičius nesikeičia – 10, kitiems mokslams, prie kurių prisideda trys gamtos mokslų – vabzdžių ir augalų katalogai – veikalai, priskiriama 10 knygų, mokslo pažintinės literatūros knygų skaičius taip pat nepakinta – žinomos trys J. Plateriui priklausiusios šios temos knygos¹⁹.

Smarkiai prasiplečia supratimas apie J. Platerio išskirtinį domėjimąsi Prūsijos istoriniais ir teisiniais veikalais. Tai rodo visas komplektas (iš viso devynios skirtingu metu išleistos knygos) G. Lengnicho Prūsijos istorijos veikalų, taip pat ir keturi įvairių XVIII a. Prūsijos teisės aktų rinkiniai bei keturi tomai M. Lilientalio rengto ir leisto *Erleutertes Preussen*. Visi šie „prūsiški“ veikalai kartu su penkiomis D. Kauno minėtomis knygomis sudaro net 50 proc. Vilniaus universiteto bibliotekoje esančių J. Platerio bibliotekos knygų. Lenkijos ir Lietuvos istoriją ar teisę tyrinėjančių veikalų šiame sąraše randame tik 3 (10 proc.). Netgi suskaičiavus kartu su D. Kauno pateiktais duomenimis (žr. 2 pav.), Prūsijos istorijos ir teisės veikalai vis tiek dominuoja: 26 (24,5 proc. visų knygų ir tęstinių leidinių) Prūsijos ir 20 (18,9 proc.) Lenkijos–Lietuvos istorijos bei teisės veikalų.

J. Plateris turėjo ir ypač puošniai išleisto M. Dogelio gyvenimo veikalo *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*

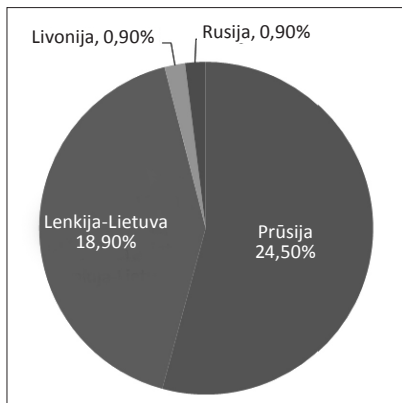
1 PAV. Išaiškintų J. Platerio bibliotekos knygų pasiskirstymas pagal temas

17 KAUNAS, D. *Bibliotheca Georgii...*, p. 207.

18 Naujai įkurtam Vytauto Didžiojo universitetui ir 1923 m. sausio 1 d. įkurtai universiteto bibliotekai atiteko visas 1920 m. atidarytų Aukštųjų kursų turtas kartu su knygomis, gautomis iš Valstybinio centralinio knygyno. Pati VDU biblioteka taip pat

dėjo didžiules pastangas, kad gautų dalį Valstybinio centralinio knygyno fonduose buvusių knygų. Surtartos dokumentų dalies perdavimas įvyko 1934 m. (KAUNAS, D. *Bibliotheca Georgii...*, p. 213).

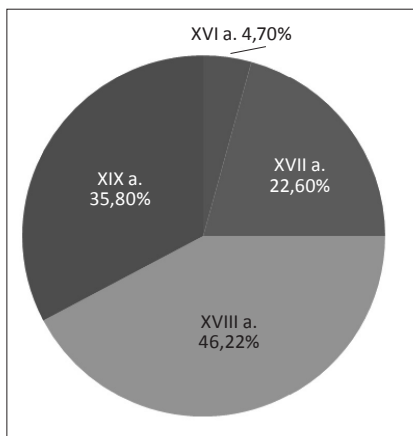
19 KAUNAS, D. *Bibliotheca Georgii...*, p. 103.

2 PAV. Istorijos ir teisės veikalų pasiskirstymas pagal aprašomas valstybes

pirmą ir ketvirtą tomus. Ši knyga tikriausiai turėjo būti kiekvieno tuo metu gyvenusio ir valstybės gyvenime dalyvavusio ar šalies istorija bei teisės sistema besidominčio, išsilavinusio žmogaus asmeninėje bibliotekoje. Kadangi abu J. Platerio turėti tomai yra skirtingai įrišti, galima spėti, kad jie ir buvo įsigyti ne iš to paties šaltinio. Tikėtina, kad J. Plateris taip pat turėjo ir penktą šio veikalo tomą, ypač žinant šio asmens skrupulingumą komplektuojant knygas. Užtenka prisiminti, kaip tvarkingai surinktos ir po kelias į vienodus viršelius eilės tvarka buvo surištos visos devynios jau ne kartą minėtos G. Lengnicho Prūsijos istorijos knygos, taip pat ir sukomplektuoti Prūsijos įstatymų rinkiniai. Gaila, bet VUB esančiuose penkto tomo egzemplioriuose jokių J. Platerio bibliotekos nuosavybės ženklų nebuvo aptikta.

Be to, J. Platerio bibliotekoje, pasirodo, būta ir gamtos mokslų – botanikos ir zoologijos sričiai priskiriamų veikalų. Tai preciziškai ranka spalvintų J. J. Šeferio vabzdžių ir autorių kolektyvo parengto Danijos ir Norvegijos augalų katalogai. Galbūt tai leistų spėti apie dar vieną kiek netikėtą J. Platerio domėjimosi sritį? Žinoma, gali būti, kad šios knygos J. Platerį patraukė ir savo išvaizda – tai išskirtinės puikios poligrafinės kokybės, ypač gražiai spalvinti, su tobulai išsilaikiusiais originaliais XVIII a. viršeliais leidiniai, galintys papuošti bet kurią privačią biblioteką ir ypač tinkantys grafo dvaro bibliotekos įvaizdžiumi kurti.

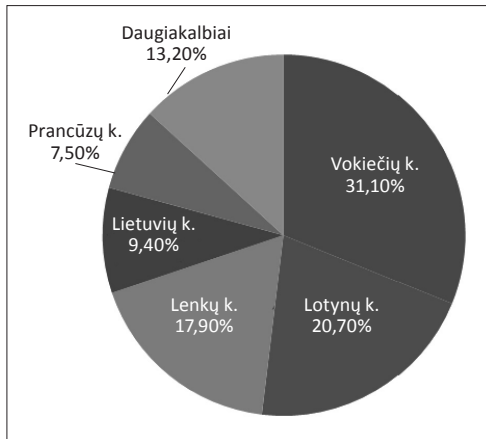

3 PAV. Chronologinis J. Platerio bibliotekos knygų pasiskirstymas

Chronologiškai naujai atrastos J. Platerio bibliotekos knygos pasiskirsto taip: XVII amžiuje buvo išleistos 7 knygos, XVIII a. – 18 leidinių. Bendras J. Platerio išlikusios bibliotekos skaičius su D. Kano pateiktais duomenimis (žr. 3 pav.): XVI a. skaičius nesikeičia, t. y. buvo išleisti 5, XVII a. – 24, XVIII a. – 49, XIX a. nesikeičia – 38 leidiniai²⁰. Atrodo, kad J. Platerio bibliotekoje vyravo XVIII–XIX a. išspausdinti dokumentai – greičiausiai tuo metu paprasčiau rinkoje gaunami leidiniai.

Šiek tiek kitoks vaizdas sudėjus ir įvertinus visas žinomas J. Platerio bibliotekos knygas pagal kalbas. Vilniaus universiteto bibliotekoje buvo naujai at-

raštos 7 knygos lotynų kalba, 15 – vokiečių, 1 – prancūzų ir 2 – vadinamieji daugiakalbiai žodynai. Sudėję šiuos duomenis su D. Kauno pateiktais skaičiais (žr. 4 pav.) matome, kad daugiausia J. Plateris turėjo knygų ne lenkų, kaip buvo manoma iki šiol²¹, o vokiečių kalba – žinomi 33 vokiški leidiniai su J. Platerio bibliotekos antspaudu. Toliau rikiuojasi knygos lotynų kalba – iš viso 22 dokumentai. Ir tik po to ateina eilė knygoms lenkų kalba, kurių D. Kauno pateiktas skaičius nesikeičia – jų žinoma 19. Taip pat nesikeičia ir lietuviškų knygų skaičius – 10, prancūziškų – padaugėja viena, iš viso 8, keliakalbiai žodynai pasipildo dviem knygomis – iš viso 14 knygų, išleistų keliomis kalbomis.

4 PAV. J. Platerio bibliotekos leidinių pasiskirstymas pagal kalbas

Išvados

Papildydami D. Kauno atskleistą J. Platerio bibliotekos charakteristiką, nustatėme, kad šiuo metu iš viso yra išlikę 116 pavadinimų dokumentų, priklausiusių J. Platerio bibliotekai. Iš jų – 100 knygų, 6 mokslo žurnalai, grafikos ir rankraščių dokumentų skaičius nesikeičia (vienas grafikos dokumentas) ir 9 rankraščiai²².

Mūsų laikais teturėdami išlikusią tik nedidelę J. Platerio bibliotekos dalį, negalėtume tvirtinti, kad J. Plateris domėjosi tik kokia nors viena konkrečia mokslo ar visuomeninės veiklos sritimi. Jo bibliotekoje būta istorijos, teisės, filologijos, filosofijos, grožinės literatūros, tautosakos, gamtos mokslų, religinių veikalų. Iš to, ką turime, galima teigti, kad išlikusioje J. Platerio asmeninės bibliotekos dalyje dominuoja XVIII–XIX a. išleisti istorijos ir teisės veikalai vokiečių ir lotynų kalbomis. Visiškai bibliotekoje nebuvo techninių-inžinerinių ir tikslųjų mokslų (matematikos, fizikos), chemijos ir medicinos sričiai priskiriamų veikalų. Dabar turimais duomenimis, daugiausia leidinių buvo vokiečių, tada – lotynų, lenkų, lietuvių, prancūzų ir kt. kalbomis.

Peržiūrėjus naujai atrastas knygas iš J. Platerio bibliotekos, peršasi mintis, susijusi ne su knygos turiniu, bet greičiau priskirtina istoriniam kultūriniam

20 KAUNAS, D. *Bibliotheca Georgii...*, p. 103.

22 Ten pat, p. 102.

21 „Kaip ir galima tikėtis, iš spaudos leidinių gausiausia skelbtų lenkų kalba – 19...“ – Ten pat.

XIX amžiaus knygos kultūros ir knygos, kaip kultūros objekto, vertinimo aspektui. Regis, XIX amžiaus knygų kaupėjai, bibliofilai ar šiaip knygų skaitytojai savininkai rinko senąsias ir tuo metu leidžiamas retas knygas bei jas vertino išskirtinai tik turinio požiūriu, beveik nekreipdami dėmesio į knygos, kaip istorinio objekto ar muzealijos, išsaugojimą, jos autentiškumo svarbą. Tokią išvadą galima daryti, nes vos ne visos J. Platerio bibliotekos naujai išaiškintos knygos yra perrištos – tikriausiai nors truputį prastesnis ar susidėvėjęs XVI, XVII, taip pat ir XVIII amžiaus knygos viršelis būdavo pakeičiamas nauju, dažniausiai būdingu XIX a. viršeliu, kurio pagrindui būdavo naudojamas kartonas, paprastai apklijuotas klesteriniu ar marmuriniu popieriumi. Daugiau dažniausiai būdavo puošiama tik odinė nugarėlė tam laikotarpiui būdingais auksintais ornamentais. Tvirtesni kieto kaulinio pergamento XVIII amžiaus viršeliai arba prabangesni įmantriai papuošti XVIII amžiaus viršeliai būdavo paliekami irgi tik tuo atveju, jeigu knygos išvaizda buvo priimtina knygos savininkui. Toks knygų tvarkymo būdas buvo paplitęs ne vien tik J. Platerio bibliotekoje. XV–XVIII amžiaus knygų, perrištų gyvenamajam metui būdingais viršeliais ir priklausiusių XVIII–XIX amžiaus veikėjų bibliotekoms (pavyzdžiui, Domininko Sivickio, Teodoro Narbuto ir kt.), VUB Retų spaudinių skyriuje yra ir daugiau. Turtingiems bibliotekų savininkams (didikams ar bajorams) bei mokslininkams ir tyrinėtojams labiau rūpėjo jų bibliotekų turinys, išvaizda nei siekis bet kokia kaina išsaugoti autentišką senąją knygą su visais jai istorinių negandų padarytais trūkumais, kas svarbu šiandienos bibliofilams. Panašiai knygomis „rūpinosi“ ir VDU bibliotekos knygrišiai, kurie taip pat stengėsi tokiu pat būdu²³ užtikrinti knygos turinio išlikimą ateities kartoms, dažnai kartu su originaliu viršeliu prarasdami jos unikalią istoriją.

Būtų neteisinga tvirtinti, kad jau atrastos visos Vilniaus universiteto bibliotekoje esančios J. Platerio bibliotekai kadaise priklausiusios knygos. Labai gali būti, kad kur nors „užsislėpusių“ (ypač tikėtina – XIX a. nelietuviškų knygų fonde) jų vis dar gali būti, o atrastos jos dar labiau praplėstų ir patikslintų vienos įdomiausių XIX amžiaus pradžios Lietuvos asmeninių bibliotekų vaizdą.

1. *About Flora Danica*. The Royal Library. Šaltinis internete: http://www.kb.dk/en/tema/floradanica/om_fd [žiūrėta 2015 m. lapkričio 24 d.].
2. BACZKO, Ludwig von. *Geschichte Preussens*. Bd. 5. Königsberg, 1798. 518 p.
3. *Bibliotheca Sapiehana*: Vilniaus universiteto bibliotekos rinkinys: katalogas. Sudarė Aušra Rinkūnaitė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2010. XLV, 649, [1] p.
4. KAUNAS, Domas. *Bibliotheca Georgii comitis de Plater*: Jurgio Platerio biblioteka – Lietuvos knygos kultūros ir mokslo paminklas. Vilnius: Vilniaus universiteto I-kla, 2012. 293 p.
5. *Lietuva ir Lenkija bendroje valstybėje = Litwa i Polska w wspólnym państwie*: parodos katalogas, 2010 12 13–2011 05 16. Parengė Arvydas Maciulevičius, Evaldas Grigonis. Vilnius: Vilniaus universiteto I-kla, 2011. 198, [1] p.
6. SAMAS, Aloyzas. *Karališkasis kartografas Hermanas Karolis Pertė*. Šaltinis internete: <http://mokslo-plius.lt/mokslo-lietuva/1998-2000/224/perte.html> [žiūrėta 2015 m. sausio 2 d.].
7. ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ, Ramunė. *Motiejus Dominykas Dogelis – mokyklų reformatorius ir pirmasis Lietuvos istorinių šaltinių leidėjas*. Šaltinis internete: <http://m.ldkistorija.lt/> [žiūrėta 2015 12 03].
8. TAMM, Marek; KALJUNDI, Linda; SELCH JENSEN, Carsten. *Crusading and Chronicle Writing on the Medieval Baltic Frontier: A Companion to the Chronicle of Henry of Livonia*. Farnham; Burlington: Ashgate Publishing Company, 2011. 484 p. Šaltinis internete: https://books.google.lt/books?id=29nXNAk3nL4C&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false [žiūrėta 2015 m. lapkričio 27 d.].
9. VAITKEVIČIŪTĖ, Viktorija; RINKŪNAITĖ, Aušra. *Šimtus jau metus saulelė tekėjo ir leidos*: parodos katalogas, 2014–2015. Vilnius: Vilniaus universiteto I-kla, 2014. 265 p.
10. *Vetera reducta*: parodos katalogas, 2012 11 15–2013 06 15. Sudarė Ina Kažuro, Evaldas Grigonis. Vilnius: Vilniaus universiteto I-kla, 2012. 235 p.
11. *Vilniaus universiteto bibliotekos aldai = The Aldines of Vilnius University Library*: katalogas. Sudarė Petras Račius. [Vilnius]: E. Karpavičiaus leidykla, 2008. 125, [1] p.
12. *Vilniaus universiteto bibliotekos kirilikos leidinių kolekcija, 1525–1839*: katalogas. Sudarė Ina Kažuro. Vilnius: Vilniaus universiteto I-kla, 2013. 471, [1] p.
13. *Vilniaus universiteto bibliotekos paleotipai*: katalogas. Sudarė Nojus Feigelmanas, Irena Daugirdaitė, Petras Račius. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003. lxxviii, 584 p.
14. *Vilniaus universiteto bibliotekos plantenai*: katalogas. Sudarė Vidas Račius. Vilnius: Petro ofsetas, 2015. 494 p.
15. *Virtuelles Kupferstichkabinett // gefördert durch die Deutsches Forschungsgemeinschaft*. Šaltinis internete: [http://www.virtuelles-kupferstichkabinett.de/?subPage=search&sel\[Tab\]=3&currentWert=43022](http://www.virtuelles-kupferstichkabinett.de/?subPage=search&sel[Tab]=3&currentWert=43022) [žiūrėta 2015 m. lapkričio 24 d.].
16. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. T. 5. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004. 800 p.

23 VDU knygrišių darbui būdingas viršelis: kartonas, pramoninis rudas, geltonas arba žalias marmurinis popierius, šviesios drobės nugarėlė ir kampeliai.

Įvairių spalvų dažų fone nugarėlės apačioje įrašytas VDU bibliotekos šifras.

1 PRIEDAS

Jurgio Platerio asmeninės bibliotekos knygos Vilniaus universiteto bibliotekoje (tamsia spalva pažymėti D. Kauno monografijoje minėti leidiniai)

Eil. nr.	Pavadinimas	VUB šifras	Išleidimo data				Kalba				Kitos proveniencijos (ne VDU bibliotekos)	Marginalijos	
			XVI a.	XVII a.	XVIII a.	XIX a.	Lotynų	Lietuvių	Vokiečių	Prancūzų			Daugiakalbiai
1.	<i>Abdruck etlicher Bedencken und Schriften...</i> [Königsberg], 1640	III 19745	1					1				-	-
2.	<i>Biblia...</i> Tilžė, 1824	Lr 7211-7212				1				1			-
3.	<i>Coyer, G. F. Histoire de Jean Sobieski, Roi de Pologne.</i> T. 1–3. A. Amsterdam, 1761	IV 42991 ₁₋₃			1				1				+
4.	<i>Dogiel, M. D. Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae...</i> T. 1. Vilnius, 1758; t. 4. Vilnius, 1764 ⁴	IV 31390 ¹			1				1				+
5.	<i>Dusburg, P. Chronicon Prussiae...</i> Jena, 1679	III 2179 ⁽²⁾	1						1				-
6.	<i>Elger, G. Dictionarium Polono–Latino–Lottavicum.</i> Vilnius, 1688	Lat. 49	1								1		-
7.	<i>Erleutertes Preussen oder Auserlesene Anmerkungen.</i> T. 1–4. Königsberg, 1725–1728	IV 41806 ¹⁻⁴⁽²⁾			1						1		-

Eil. nr.	Pavadinimas	VUB šifras	Išleidimo data				Kalba				Kitos proveniencijos (ne VDU bibliotekos)	Marginalijos	
			XVI a.	XVII a.	XVIII a.	XIX a.	Lotynų	Lietuvių	Vokiečių	Prancūzų			Daugiakalbiai
8.	Grube, G. <i>Compendium juris regni Prutenici cum annotationibus practicis...</i> [Karaliaučius], 1708	IV 15222		1			1					+	-
9.	Hiarn, Th. <i>Sammlung Ehist-, Liv- und Kurländischer Geschichtschreiber</i> . T. 1. Mitau, 1794	IV 15390 ₁₍₂₎		1			1				1	-	-
10.	Jus provinciale ducatus Prussiae . T. 1–7. Rostock, 1620–1623	III 19743 ₁₊₃		1			1					-	-
11.	Knapski, G. <i>Thesaurus Polono-Latino-Graeco...</i> T. 3. Cracoviae, 1632	III 19092		1							1	+	+
12.	Landordnung des Herzogthumbs Preussen . Königsberg, 1640	III 19744		1							1	-	-
13.	Lengnich, G. <i>Geschichte der Preussischen Lande Königlich-Polnischen Antheils seit dem Jahr 1526 bis auf den Todt Königes Sigismundi I...</i> Gdańsk, 1722	IV 23792			1						1	+	-
14.	Lengnich, G. <i>Geschichte der Preussischen Lande Königlich-Polnischen Antheils unter der Regierung Sigismundi Augusti...</i> Gdańsk, 1723	IV 23793			1						1	-	-

Eil. nr.	Pavadinimas	VUB šifras	Išleidimo data				Kalba					Kitos proveniencijos (ne VDU bibliotekos)	Marginalijos	
			XVI a.	XVII a.	XVIII a.	XIX a.	Lotynų	Letuvių	Vokiečių	Prancūzų	Daugiakalbiai			
15.	Lengnich, G. Geschichte der Preussischen Lande Königlich Polnischen Antheils seit dem Ableben Sigismundi Augusti bis auf dem Todt Königes Stephani... Gdańsk, 1724	IV 23714		1				1						
16.	Lengnich, G. Geschichte der Preussischen Lande Königlich Polnischen Antheils die sich seit dem Ableben Königs Stephani unter der Regierung Sigismundi III... Gdańsk, 1726	IV 23715		1				1						
17.	Lengnich, G. Geschichte der Lande Preussen Königl. Polnischen Antheils seit dem Jahr 1606 bis auf das Ableben Königs Sigismundi III... Gdańsk, 1727	IV 23712		1				1						
18.	Lengnich, G. Geschichte Preussischen Lande Königlich-Polnischen Antheils unter der Regierung Vladislai IV... Gdańsk, 1729	IV 23713		1				1						
19.	Lengnich, G. Geschichte der Preussischen Lande, Königlich-Polnischen Antheils unter der Regierung Johannis Casimiri... Gdańsk, 1734	IV 23827		1				1						

Eil. nr.	Pavadinimas	VUB šifras	Išleidimo data			Kalba				Kitos provenien-cijos (ne VDU bibli-otekos)	Marginalijos	
			XVI a.	XVII a.	XVIII a.	XIX a.	Lotynų	Lietuvių	Vokiečių			Prancūzų
20.	Lengnich, G. <i>Geschichte der Preus-sischen Lande Pohnischen Antheils unter der Regierung der Könige Michaels und Johann des dritten...</i> Gdańsk, 1748	IV 23828		1				1			-	
21.	Lengnich, G. <i>Geschichte der Lande Preussen Pohnisches Antheils unter dem Könige August dem zweyten...</i> Gdańsk, 1755	IV 23829		1				1			-	
22.	Müller, O. F. <i>Abbildungen der Pflanzen, welche in den Königreichen Daenne-marck und Norwegen... wild wachsen, zu Erläuterung des unter dem Titel Flora Danica... T. 4. Kopenhagen, 1771; t. 5. Kopenhagen, 1782</i>	IV 18159 ^{/4-5}		1				1			+	
23.	Oeder, G. Ch.; Vahl, M. <i>Icones planta-rum sponte nascentium in Regnis Daniae et Norvegiae... Florae Danicae.</i> T. 1. Kopenhagen, 1766; t. 3. Kopenhagen, 1770; t. 6. Kopenhagen, 1792	IV 31209 ^{/1,3,6}		1				1			+	+
24.	Ostermeyer, G. <i>Neue Litauische Gram-matik...</i> Königsberg, 1791	Lr 488		1				1			+	-
25.	Piasecki, P. <i>Chronica gestorum in Euro-pa singularium...</i> Kraków, 1645	III 15380	1					1			-	+

Eil. nr.	Pavadinimas	VUB šifras	Išleidimo data				Kalba				Kitos proveniencijos (ne VDU bibliotekos)	Marginalijos	
			XVI a.	XVII a.	XVIII a.	XIX a.	Lotynų	Lietuvių	Vokiečių	Prancūzų			Daugiakalbiai
26.	Pomponius Mela, T. Libri tres De situ orbis. Leyden, 1696	III 2462	1					1				+	-
27.	Rhesa, M. L. Geschichte der lithauischen Bibel... Königsberg, 1816	U 159192				1				1		-	-
28.	Schaeffer, J. Ch. Icones insectorum circa Ratisbonam indigenorum... Vol. 1: Ps 1-2. Regensburg, 1779	IV 16187 ⁿ			1			1				+	+
29.	Schmidt, J. J. Biblischer Historicus oder Einleitung zur Biblischen Historie... Leipzig, 1728	IV 44273			1					1		+	-
30.	Schütz, C. Historia rerum Prussicarum... [Leipzig], 1599	II 298	1						1			+	-
	Iš viso: 30 fiz. vnt. (suskaiciavus tomus ir konvolutus)		1	8	19	2		9	1	17	1		2

2 PRIEDAS

Naujai išaiškintų J. Platerio bibliotekos knygų, esamų Vilniaus universiteto bibliotekoje, abėcėlinis sąrašas

1. *Abdruck etlicher Bedencken und Schriften...* [Königsberg], 1640, VUB III 19745.
2. COYER, Gabriel François. *Histoire de Jean Sobieski, Roi de Pologne*. T. 1–3. A Amsterdam, 1761, VUB IV 42991_{/1-3}.
3. DOGIEL, Maciej Dominik. *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae....* T. 1. Vilnius, 1758; t. 4. Vilnius, 1764, VUB IV 31390_{/4}.
4. ELGER, Georg. *Dictionarium Polono-Latino-Lottavicum*. Vilnius, 1688, VUB Lat. 49.
5. *Erleutertes Preussen oder Auserlesene Anmerkungen*. T. 1–4. Königsberg, 1725–1728, VUB IV 41806_{/1-4(2)}.
6. GRUBE, Georg. *Compendium juris regni Prutenici cum annotationibus practicis...* Karaliaučius, 1708, VUB IV 15222.
7. HIÄRN, Thomas. *Sammlung Ehst-, Liv- und Kurländischer Geschichtschreiber*. T. 1. Mitau, 1794, VUB IV 15390_{/1(2)}.
8. *Jus provinciale ducatus Prussiae*. T. 1–7. Rostock, 1620–1623, VUB III 19743_{/1-3}.
9. KNAPSKI, Grzegorz. *Thesaurus Polono-Latino-Graeco...* T. 3. Cracoviae, 1632, VUB III 19092.
10. *Landordnung des Herzogthumbs Preussen*. Königsberg, 1640, VUB III 19744.
11. LENGNICH, Gottfried. *Geschichte der Preußischen Lande Königlich-Polnischen Antheils seit dem Jahr 1526 bis auf den Todt Königes Sigismundi I...* Gdańsk, 1722, VUB IV 23792.
12. LENGNICH, Gottfried. *Geschichte der Preußischen Lande Königlich-Polnischen Antheils unter der Regierung Sigismundi Augusti...* Gdańsk, 1723, VUB IV 23793.
13. LENGNICH, Gottfried. *Geschichte der Preussischen Lande Königlich Polnischen Antheils seit dem Ableben Sigismundi Augusti bis auf dem Todt Königes Stephani...* Gdańsk, 1724, VUB IV 23714.
14. LENGNICH, Gottfried. *Geschichte der Preussischen Lande Königlich Polnischen Antheils die sich seit dem Ableben Königs Stephani unter der Regierung Sigismundi III...* Gdańsk, 1726, VUB IV 23715.
15. LENGNICH, Gottfried. *Geschichte der Lande Preussen Königl. Polnischen Antheils seit dem Jahr 1606 bis auf das Ableben Königs Sigismundi III...* Gdańsk, 1727, VUB IV 23712.
16. LENGNICH, Gottfried. *Geschichte Preußischen Lande Königlich-Polnischen Antheils unter der Regierung Vladislai IV..* Gdańsk, 1729, VUB IV 23713.
17. LENGNICH, Gottfried. *Geschichte der Preussischen Lande, Königlich-Polnischen Antheils unter der Regierung Johannis Casimiri...* Gdańsk, 1734, VUB IV 23827.
18. LENGNICH, Gottfried. *Geschichte der Preussischen Lande Polnischen Antheils unter der Regierung der Könige Michaels und Johann des dritten...* Gdańsk, 1748, VUB IV 23828.
19. LENGNICH, Gottfried. *Geschichte der Lande Preussen Polnisches Antheils unter dem Könige August dem zweyten...* Gdańsk, 1755, VUB IV 23829.
20. MÜLLER, Otto Friedrich. *Abbildungen der Pflanzen, welche in den Königreichen Daennemarck und Norwegen... wild wachsen, zu Erläuterung des unter dem Titel Flora Danica...* T. 4. Kopenhagen, 1771; t. 5. Kopenhagen, 1782, IV 18159_{/4-5}.

21. OEDER, Georg Christian; VAHL, Martin. *Icones plantarum sponte nascentium in Regnis Daniae et Norvegiae... Florae Danicae*. T. 1, Kopenhagen, 1766; t. 3. Kopenhagen, 1770; t. 6. Kopenhagen, 1792, VUB IV 31209^{/1,3,6}.
22. PIASECKI, Paweł. *Chronica gestorum in Europa singularium...* Kraków, 1645, VUB III 15380.
23. POMPONIIUS MELA, Titus. *Libri tres De situ orbis*. Leyden, 1696, VUB III 2462.
24. SCHAEFFER, Jacob Christian. *Icones insectorum circa Ratisbonam indigenorum...* Vol. 1: Ps 1–2. Regensburg, 1779, VUB IV 16187^{/1}.
25. SCHMIDT, Johann Jacob. *Biblischer Historicus oder Einleitung zur Biblischen Historie...* Leipzig, 1728, VUB IV 44273.

BOOKS BY JURGIS PLATERIS IN VILNIUS UNIVERSITY LIBRARY

Sandra Rankelienė

Summary

The article aims to provide analysis of 25 newly identified books from the personal library of the Lithuanian language and writing researcher, bibliographer Jurgis Plateris (Jerzy Plater, 1810–1836); present their thorough bibliographic descriptions with encoded provenances embedded in these books. On the basis of new research data, an updated version of J. Plater's personal library, described in the monography by Domas Kaunas *Bibliotheca Georgii comitis de Plater: Jurgio Platerio biblioteka – Lietuvos knygos kultūros ir mokslo paminklas* (Jerzy Plater's library – a monument of Lithuanian Book Culture and Science. Vilnius, 2012, in Lithuanian), has been presented. Plater's library image has been update from the thematic, chronological and linguistic points of view. It has been established that currently, in total 116 titles of documents stored in Plater's library have survived, among them 100 books, 6 scientific journals, the number of graphics and manuscript documents has not changed (one document of graphics) and 9 manuscripts. Given the insignificant number of surviving bibliographic items of Plater's library, one cannot claim that Jerzy Plater was interested exclusively in one specific field of science or public activities. His library contained historical, legal, linguistic, philosophical and literary items, as well as those from folklore, natural sciences and religion. The available sources lead us to believe that the surviving part of Plater's personal library is dominated by historical and legal treatises published in the 18–19th centuries in German and Latin languages. There was not a single item attributed to technical and engineering fields, sciences (mathematics and physics), chemistry or medicine. Judging by the surviving documents, the majority of publications were in German, with a lesser number of publications in Latin, Polish, Lithuanian, French and other languages. We cannot claim that all the books stored in Vilnius University library that once belonged to Plater's personal library have been discovered so far. There is a high likelihood that some 'hidden' books (in particular, in the stock of non-Lithuanian books published in the 19th century) might still be discovered. They could contribute to enriching and specifying the big picture of a most interesting personal library dating back to the start of the 19th century.

Įteikta 2015 m. gruodžio 3 d.

Priimta 2016 m. sausio 18 d.